

χάρος

χάρος, ο, ουσ. [<μσν. χάρος <αρχ. Χάρων]. **1.** ο θάνατος προσωποποιημένος από το λαό, που τον θέλει με τη μορφή μαυροφορεμένου και κουκουλοφόρου καβαλάρη με το δρεπάνι (την κόσσα) στο χέρι να παίρνει τις ψυχές των ανθρώπων και τις οδηγεί στον Άδη. (Λαϊκό τραγούδι: *το χάρο τον αντάμωσαν πέντ' έξι χασικλήδες, να το ρωτήσουν πώς περνούν στον Άδη οι μερακλήδες // χάρε με το δρεπάνι σου έμπα στο φτωχικό μου, μόνο το μνήμα το βαθύ θα γειάνει το χτικιό μου*). **2.** χαρακτηρισμός επικίνδυνου οδηγού αυτοκινήτου, είτε επειδή τρέχει πολύ είτε επειδή είναι ατζαμής: «μην του ξαναδώσεις τ' αυτοκίνητό σου, γιατί είναι σκέτος χάρος». **3.** μεταφορικό μέσο που λόγω της παλαιότητάς του ή της κακής συντήρησής του είναι πολύ επικίνδυνο για τους επιβάτες του: «δεν είσαι καλά που θα ταξιδέψω μ' αυτόν το χάρο!». **4.** κακάσχημος και δύστροπος άνθρωπος: «τόσο καλό και όμορφο κορίτσι, πού βρήκες αυτόν το χάρο και τον παντρεύτηκες;». (Ακολουθούν 25 φρ.)·

- γλίτωση απ' του χάρου τα δόντια, βλ. φρ. γλίτωση απ' του χάρου το δρεπάνι·

- γλίτωση απ' του χάρου τα νύχια, βλ. συνηθέστ. γλίτωση απ' του χάρου το δρεπάνι·

- γλίτωση απ' του χάρου το δρεπάνι, σώθηκα την τελευταία στιγμή από θανάσιμο κίνδυνο: «ευτυχώς την τελευταία στιγμή έστριψα το τιμόνι όλο δεξιά και γλίτωση απ' του χάρου το δρεπάνι, γιατί το φορτηγό πέρασε ξυστά απ' τ' αριστερά μου». Πρβλ.: *Χάρε, με το δρεπάνι σου, έμπα στο φτωχικό μου, μόνο το μνήμα το βαθύ θα γιάνει το χτικιό μου* (Λαϊκό τραγούδι)·

- γλίτωση απ' του χάρου το στόμα, βλ. φρ. γλίτωση απ' του χάρου το δρεπάνι·

- δε φοβάται χάρο, είναι πολύ γενναίος, πολύ τολμηρός: «μπορεί να μη σου γεμίζει το μάτι, έτσι ήσυχο και πράο που τον βλέπεις, αλλά δε φοβάται χάρο». (Τραγούδι: *ρε μάγκα, σε γουστάρω, δε φοβάται χάρο η Γιαλαλαού*)·

- δεν τον βρίσκει ούτε ο χάρος, έχει εξαφανιστεί από όλα τα γνωστά στέκια και δεν μπορεί κανείς να βρει πού είναι: «έβαλε στο χέρι όλη την αγορά κι απ' τη μέρα που εξαφανίστηκε, δεν τον βρίσκει ούτε ο χάρος»·

- είδα το χάρο με τα μάτια μου, διέτρεξα σοβαρότατο κίνδυνο να σκοτωθώ: «μόλις τούμπαρα μέσ' στο χαντάκι, είδα το χάρο με τα μάτια μου». (Λαϊκό τραγούδι: *παλεύω σαν το ναυαγό στη μαύρη καταιγίδα το Χάρο με τα μάτια μου πολλές φορές του είδα*)·

- κι όποιον πάρει ο χάρος, λέγεται στην περίπτωση που επιβάλλεται κάποια τιμωρία με άνωθεν εντολή στην τύχη και όχι κατ' επιλογή, ή στην περίπτωση που κάποια επικίνδυνη ενέργεια μπορεί να βλάψει τυχαία τον οποιονδήποτε: «δόθηκε εντολή να κοπούν ορισμένες άδειες κι όποιον πάρει ο χάρος || όταν μέθυσε άρχισε να εκσφενδονίζει δεξιά αριστερά πιάτα και ποτήρια κι όποιον πάρει ο χάρος || χωρίς να έχει δίπλωμα οδηγού κάθισε μπροστά στο τιμόνι, έβαλε μπρος τ' αυτοκίνητο κι όποιον πάρει ο χάρος». (Λαϊκό τραγούδι: *είμαι άντρας κι έχω θάρρος άντε, κι όποιον πάρει ο Χάρος!*). Συνών. *κι όποιον πάρει η μπάλα / κι όποιον πάρει η μπόρα / κι όποιον πάρει το ποτάμι*·

- κόσμε ψεύτη, χάρο κλέφτη, η ζωή είναι μάταιη αφού κάποια στιγμή ξαφνικά μας παίρνει ο χάρος. Τις πιο πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *αχ* και λέγεται ως αναστεναγμός·

- να πεθάνει ο χάρος! **α.** ευχή που ανταλλάσσεται μεταξύ αυτών που πίνουν τη στιγμή που σηκώνουν και τσουγκρίζουν τα ποτήρια τους. **β.** ακούγεται και ως τραγουδιστικό επιφώνημα·

- ξέφυγα απ' του χάρου τα δόντια, βλ. φρ. γλίτωση απ' του χάρου το δρεπάνι·

- ξέφυγα απ' του χάρου τα νύχια, βλ. φρ. γλίτωση απ' του χάρου το δρεπάνι·

- ξέφυγα απ' του χάρου το δρεπάνι, βλ. φρ. γλίτωση απ' του χάρου το δρεπάνι·

- ξέφυγα απ' του χάρου το στόμα, βλ. φρ. γλίτωση απ' του χάρου το δρεπάνι·

- παλεύει με το χάρο, χαροπαλεύει, ψυχορραγεί: «είναι μια βδομάδα τώρα που παλεύει με το χάρο κι οι γιατροί έχουν χάσει κάθε ελπίδα»·
- στέκεται από πάνω μου σαν το χάρο ή στέκεται σαν το χάρο από πάνω μου, βλ. φρ. στέκεται πάνω απ' το κεφάλι μου σαν το χάρο·
- στέκεται πάνω απ' το κεφάλι μου σαν το χάρο ή στέκεται πάνω απ' το κεφάλι μου σαν χάρος ή στέκεται σαν το χάρο πάνω απ' το κεφάλι μου ή στέκεται σαν χάρος πάνω απ' το κεφάλι μου, στέκεται πάνω απ' το κεφάλι μου την ώρα που κάνω κάτι και με παρακολουθεί καταπιεστικά: «κάθε φορά που ενημερώνω τα λογιστικά βιβλία, τ' αφεντικό μου στέκεται πάνω απ' το κεφάλι μου σαν το χάρο || κατά την ώρα του διαγωνίσματος ο επιτηρητής στεκόταν σαν το χάρο πάνω απ' το κεφάλι μου»·
- σώθηκα απ' του χάρου τα δόντια, βλ. φρ. γλίτωσα απ' του χάρου το δρεπάνι·
- σώθηκα απ' του χάρου τα νύχια, βλ. συνηθέστ. γλίτωσα απ' του χάρου το δρεπάνι·
- σώθηκα απ' του χάρου το δρεπάνι, βλ. φρ. γλίτωσα απ' του χάρου το δρεπάνι·
- σώθηκα απ' του χάρου το στόμα, βλ. φρ. γλίτωσα απ' του χάρου το δρεπάνι·
- τον βλέπω σαν το χάρο, τον εχθρεύομαι, τον μισώ παράφορα: «δεν έρχομαι, αν είναι και ο τάδε, γιατί τον βλέπω σαν το χάρο»·
- τον βρήκε ο χάρος, πέθανε, σκοτώθηκε: «τριάντα χρονών παλικάρι και τον βρήκε ο χάρος!». (Λαϊκό τραγούδι: τα πουλιά **τα βρίσκει ο χάρος** στο φτερό, τα ελάφια όταν σκύβουν για νερό)·
- τον ξέχασε ο χάρος, είναι υπέργηρος: «δεν μπορείς να υπολογίσεις την ηλικία του, γιατί τον ξέχασε ο χάρος»·
- τον πήρε ο χάρος, πέθανε, σκοτώθηκε: «τον πήρε ο χάρος πάνω στο άνθος της ηλικίας του». (Λαϊκό τραγούδι: το πονεμένο μου κορμί βαρύ χτικιό το δέρνει, τρεις νύχτες τώρα ξεψυχώ κι **ο χάρος δε με παίρνει**).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας